

Epizoda 50

[00:00:08] **Laura:** Danas govorimo o temi koja spaja osobno profesionalno, i društveno "Što znači odrastati kao dijete gluhih roditelja, child of a deaf adult ili skraćeno CODA." Naša današnja gošća, Nadija Lovreković to zna iz prve ruke. Ona je odrasla uz hrvatski znakovni jezik kao svoj prvi jezik, a danas radi kao prevoditeljica HZJ-a gradeći neki most, ajmo to tako reći, između čujućih i gluhih, i negdje se tu i ona nalazi. Ali evo doznat ćemo u epizodi da ne otkrivam previše. Hvala vam puno, Nadija. Baš mi je drago da ste prihvatili našu pozivnicu.

[00:00:40] **Nadija:** Hvala vama na pozivu.

[00:00:42] **Laura:** Meni je ova tema baš jako draga. Sjećam se kad sam prvi puta na fakultetu sam bila kad sam čula za kulturu gluhih, za znakovni jezik i baš mi se ono, dogodio u glavi onaj moment gdje mi se otključalo nešto i morala sam sve znat o tome, odnosno istraživala, gledala, videa.

[00:00:57] **Laura:** I ja baš se nadam da će i za neke naše slušatelje koji se možda prvi puta susreću s ovom temom biti taj neki sličan efekt.

[00:01:05] **Nadija:** Pa ja se isto nadam, pogotovo zato što ću sigurno podijeliti neke stvari iz svog osobnog iskustva, onako kako ja to volim zaista da ljudi nekako dožive tu emociju kako treba. Tak da, baš se veselim.

[00:01:19] **Laura:** Super, sjajno. Baš kad ste spomenuli to neko svoje osobno iskustvo, možda da krenemo ono od početka. Kakvo je odrastanje bilo kod vas? Zašto je bitno da uopće govorimo? Je li to odrastanje različito? Što je drugačije?

[00:01:34] **Nadija:** Pa moram reći da jest. Bilo bi suludo kad bi rekla da nije. Je. Ja sam možda nekako u odnosu na svoje druge vršnjake možda malo i prebrzo narasla. To je jedna od tih situacija koje su možda... S jedne strane malo možda i negativne, ali ono drugo ono pozitivno je da su moji roditelji, ja sam inače rođena i odrasla sam u Puli i odrasla sam u zajednici gluhih na području cijele Istarske županije, i njih je bilo toliko puno. Ja sam odrasla među svima njima.

[00:02:17] **Nadija:** Moji roditelji su bili vrlo aktivni članovi zajednice. I tako da sam imala priliku se družiti i sa onima malima koji su bili gluhi, sa drugim CODA-ma, sa odraslima, sa mladima, sa starijima. Sjećam se da još dan-danas se živo sjećam nekih ljudi koji su ostavili dubok trag u mom odrastanju, a bili su naravno gluhi.

[00:02:46] **Laura:** Zašto je bitno da ste uronjeni od tako najranije dobi u tu zajednicu?

[00:02:51] **Nadija:** Pa mojim roditeljima je to bilo posve prirodno, to nije nešto što je njima netko nametnuo. Njima se to jednostavno podrazumijevalo. Znači, ono što ste već spomenuli, moj prvi jezik je znakovni jezik i ono što mi je bilo, kasnije, danas iz ove perspektive kada gledam unatrag, moji roditelji su komunicirali isključivo na znakovnom jeziku. Mom ocu, on recimo nije nikada naučio hrvatski jezik u smislu da

je bio pismen, nego mu je primarni jezik bio znakovni jezik s time da ga je usvojio jako kasno, ali je bio izvrstan govornik, baš kako bismo mi rekli on je koristio pravi znakovni jezik. To je jednostavno bilo prirodno i normalno, moji roditelji su komunicirali na znakovnom jeziku i ja sam tom znakovnom jeziku bila izložena od samog rođenja.

[00:04:02] **Nadija:** S obzirom na to da sam ja ipak čujuće dijete, fascinantno mi je bilo kako ta zajednica gluhih jako dobro zna da čujuće dijete mora izložiti i govornom hrvatskom jeziku kako bi dijete usvojilo jezik. S obzirom na to da sam imala baku i djeda koji su živjeli u Rijeci, onda su moji roditelji i te kako vodili računa da ja određeno vrijeme svog djetinstva najranijeg provodim i sa bakom i sa djedom kako bi osvojila jedan i drugi jezik, jer su znali da ću, znakovni mi je bio prvi i s njima sam od najranije dobi, znači komunikacija je bila s njima na znakovnom, ali su oni znali da me moraju izložiti i onom, i onom govornom jeziku kako bi ga savladala, odnosno kako bi ga usvojila.

[00:04:49] **Nadija:** I to mi je ono, to njima nije, mojim roditeljima, nitko ih to nije niti usmjerio niti naučio. Njima je to bilo posve potpuno prirodno. I zato mi je danas jako žao iskreno kada vidim recimo, ne znam, obitelji u kojima se rodi gluho dijete, a da to isto dijete kao što sam bila ja dijete čujuće u gluhoj obitelji, to dijete koje je gluho u čujućoj obitelji, nije izloženo znakovnom jeziku prirodno, jer to je prirodni način kako gluho dijete usvaja i općenito spoznaje svijet oko sebe. Tako da, evo, to su mi recimo neke stvari koje su mi izrazito fascinantne i znači moje roditelje nitko nije tome naučio, to je bilo jednostavno tako; bilo je prirodno bilo je normalno i nitko nije pitao niti postavljao pitanje za bilo što drugo.

[00:05:47] **Laura:** Postoje neke dvojbe često u jednom diskursu oko toga ima li znakovni utjecaj, odnosno usvajanje znakovnog, utjecaja negativan utjecaj na osvajanje govornog? Kako je bilo vaše iskustvo?

[00:06:02] **Nadija:** Pa ja iz svog iskustva moram reći da nije. Ja doduše imam i mlađeg brata isto tako koji je čujuć iz gluhe obitelji. On je imao nekakve govorne vježbice i išao je jedno kratko vrijeme kod logopeda, sjećam se. Ja sam bila možda u dobi od nekakvih 8-9 godina, on je mlađi od mene otprilike 5 godina.

[00:06:24] **Nadija:** Ali što se tiče hrvatskog jezika mi smo ga normalno usvajali kao i bilo tko drugi, nije bilo zapreka nikakvih. Ja nekako iz svoje, ono o čemu ja razmišljam, koje su dobrobiti znakovnog jezika za mene kao za čujuću osobu, ja bih rekla da osim svega drugoga da ulazim i dio sam zajednice gluhih i sve drugo moja percepcija je puno bolja, zapažanje, puno više razumijem neverbalnu komunikaciju. Meni su dovoljne vrlo, vrlo male stvari i sitni pokreti da bih shvatila, recimo kako se druga osoba osjeća.

[00:07:17] **Nadija:** Znači ta neka vizualna...

[00:07:20] **Laura:** Sad moram pazit. Moram pazit na svaki svoj pokret.

[00:07:23] **Nadija:** Tako je. Te recimo, percepcija, općenito ta vizualna mi je baš izoštrana, evo moram priznati primjećujem puno puta sam se našla u situaciji gdje sam primijetila, pogotovo u komunikaciji sa drugim ljudima, to je nešto što bih ja rekla da mi je onako primarno. Očito zato što sam od najranije dobi morala, ajmo reći, vježbati taj kontakt očima i u pravilu ja sam jako puno promatrala svoje roditelje i mislim da mi je ta vizualna percepcija u komunikaciji sa drugim ljudima izrazito oštra. I primjećujem i najmanje stvari, tako da sam i ponosna na to.

[00:08:09] **Laura:** Sjajno.

[00:08:10] **Laura:** Vratit ćemo se još malo na sam jezik i kako jezik oblikuje osobu odnosno identitet. Sad bih htjela da malo opišemo tu zajednicu koju toliko spominjemo da ne ostane tako apstraktno. Što to znači zajednica gluhih?

[00:08:23] **Nadija:** Pa to je jedna određena skupina ljudi koja se međusobno druži, podržava, koriste svi zajedno znakovni jezik u komunikaciji i imaju taj svoj identitet pripadnosti toj zajednici. Što bi se reklo ovako u praksi, ja sam ponosan što sam gluh,

[00:08:49] **Nadija:** To bi bilo tako nešto. I sad nadovezat ću se na jednu situaciju koju sam imala kao prevoditelj, koja mi je, onako, to je jedna situacija u kojoj u meni se dogodio onaj wow efekt. Bila sam...jednom prilikom, gluhi roditelji doveli su svoju djevojčicu na ispitivanje sluha i audiologije nakon provedene dijagnostičke pretrage, obznanio roditeljima da je test negativan odnosno da dijete ne pokazuje nikakve znakove sluha, odnosno da se radi o teškom gubitku sluha.

[00:09:37] **Nadija:** I u tom trenutku je otac, znači to je situacija gdje imate gluhe roditelje i sad netko bi rekao normalno bi bilo da su roditelji u našoj, u čujućoj zajednici, bi bilo normalno da je roditelj tužan, razočaran, ljut i ima sve one negativne emocije. A u ovoj situaciji je bilo, znači ja prevodim ono što liječnica govori, a otac u tom trenutku kaže "Yes, jesam ti rekao!".

[00:10:08] **Nadija:** Znači meni to bilo onako "wow". I sad liječnica i dalje govori, ja i dalje prevodim i nekako to je bila situacija, to je to, ja sam ponosan što sam gluh i meni je drago što je moje dijete gluho. I imala sam još jednu situaciju kad sam u razgovoru sa jednim gluhim ocem koji ima više djece čujuće, onda mi je taj isti otac komentirao za ovog oca koji je rekao "yes", rekao je ovako, "Joj, blago njemu". On će stvoriti odnos sa svojim djetetom koji ja nikada nisam uspio sa više svoje djece.

[00:10:49] **Nadija:** Što mi je onako, to me duboko potreslo. Zaista postoje obitelji danas u kojima su oba roditelja gluha. Roditelji koriste znakovni jezik u komunikaciji, međutim oni... Kada se okrenu prema djetetu, odnosno u komunikaciji sa djetetom, koriste oralnu metodu, odnosno govor. I tu, recimo postoje isto tako male CODA-e, koje u stvari, koje su djeca gluhih roditelja, ali ne znaju znakovni jezik ili znaju vrlo malo i gotovo uopće ne komuniciraju.

[00:11:31] **Nadija:** Još uvijek je taj oralizam, kod nas još uvijek strahovito je taj veliki pritisak općenito u javnosti i imam osjećaj da je jedan dio gluhih roditelja, ima osjećaj

da je manje vrijedan ako ne govori. I to je ono što jednostavno me žalosti, iskreno. Jer moji roditelji su bili sretni, mislim oni su zaista bili sretni; oni su vodili zaista ispunjene živote, družili su se, imali su jako puno prijatelja. Radili su sve ono što rade normalne obitelji, mislim ja sam izrasla. Ja sam odrasla u normalnoj obitelji. Bez obzira koliko se to nekom tko je čujući i koji se nikada nije susreo općenito sa ovime što ja sada govorim, bi izgledalo jako nenormalno. Ali nije, normalno je.

[00:12:25] **Laura:** To je onaj slogan, “mogu sve osim čuti”.

[00:12:32] **Nadija:** Tako je.

[00:12:33] **Laura:** A što je to što se nama čini nenormalno? Kakve su to neke bile situacije što djeca čućih roditelja možda nikad ne dožive? A vama su možda bile svakodnevice?

[00:12:40] **Nadija:** Meni su bile zaista svakodnevice i moram reći da je to jedan možda nekada, katkada, ne kažem da je to uvijek bilo, ali katkada je to jedan malo, jedan taj teži dio mog odrastanja gdje sam ja u stvari bila taj posrednik u komunikaciji od najranije dobi. Ja se sjećam, znači, zaista se sjećam te situacije kad je moj tata išao je u to svoje poduzeće u kojem je nekada radio, nije išao u kadrovsku nego je išao u tu službu koja je dodjeljivala stanove, kako je to nekada bilo, jel, u doba bivše Jugoslavije, kad sam ja bila tako malo dijete. Onda je htio porazgovarati sa gospođama koje tamo rade i vode evidenciju o tome tko treba dobiti stan, tko ne, nekad su postajale te liste za dodjelu stanova i tata je trebao informacije, onda nisu postojali nikakvi prevoditelji, nisu postojali ljudi koji postoje danas, kao što postojim ja i on je mene vodio sa sobom. Ja sam imala tri godine. Tri godine. Znači ja sam bila potpuno fluentna na znakovnom jeziku sa tri godine. I ja se sjećam, ja se točno sjećam, te gospođe su govorile stalno “a gledaj kako je slatka”. Točno! Znači, ne, toga se onako vividno sjećam i znam da sam tati, tata što je govorio, prenosila sam tetama, a tete ono što su se govorile sam ja znakovala tati.

[00:14:23] **Nadija:** Znači, imala sam tri godine i to su neke situacije, bile su zaista nekada malo teže situacije, možda neke malo i smiješne i humoristične i bilo je i teških situacija. Jednostavno bila sam u potpunosti uključena u život svojih roditelja i nekad sam imala kao manje dijete informacije koje možda nisam trebala u tom trenutku imati.

[00:14:50] **Nadija:** Ali sam ih imala iz potrebe i sada razumijem da jednostavno roditelji nisu imali drugog izbora. I to je jednostavno tako. I sada nekada u poslu mi se dogodi, kad imam recimo, prijevod i onda recimo gluhi roditelji vode dijete kod liječnika ili uopće nebitno, ali odlaze negdje, najčešće je to liječnički pregled, vode svoje dijete, svoju malu CODA-u, koja znakuje i te kako, ali sam ipak ja ovdje kao prevoditelj i odrasli nekako se osjećaju sigurnije.

[00:15:31] **Nadija:** Ja znam da sam ja, radili smo na jednom portalu, odnosno imali smo jednu platformu, radili smo intervju svake sa gluhim osobama i onda je došao red na mene da ja napravim intervju sa svojom mamom i to mi je onak bilo grozno, mama je bila toliko onak sva u tremi, ali super je ispalo i ja sam je stvarno

direktno pitanje postavila; "Mama, što da recimo ti imaš sada prevoditelja? Znaš kakva je situacija bila kad sam ja bila manja.", masu stvari koje sam ja prevodila, ajmo reći prevodila, jel?

[00:16:02] **Nadija:** Ja sam posredovala u komunikaciji kad sam imala, ne znam, 11-12 godina, koje nisu bile situacije koje su, ajmo reći normalne da se dijete te dobi izloži uopće takvom razgovoru odraslih i takvim životnim situacijama općenito. Ja sam to jednostavno, bilo mi je normalno. Danas na to gledam posve drukčije, ali tada u tom trenutku je meni bilo normalno i kad sam mami direktno postavila to pitanje rekla je jednostavno i razumijem to; "nismo imali izbora". Danas, kad imam izbora, svakako bih uzela prevoditelja, jer općenito djetetu objasniti situaciju koja je, za tu dob djeteta, jednostavno neke stvari djeci nisu jasne, bilo je zaista izazovno, ali...puno puta sam odradila to i...

[00:16:58] **Laura:** Ja sam Vas htjela pitat, jel postoji trenutaka kad Vam se baš nije dalo i sad mi na pamet pada šta sa pubertetom, jel bio neki inat?

[00:17:06] **Nadija:** Joj, joj imala sam, fakat sam imala faze kad mi se nije dalo i kako sam imala mlađeg brata, onda sam nekako mamu i tatu onak, pa dajte malo njega ono, uključite. On je bio srećković jer bi mama meni rekla, "joj dok ja njemu objasnim...daj ti ti to bolje, brže, lakše.

[00:17:23] **Nadija:** I onda sam ipak odrađivala, a bilo je situacija, da prestrašno, bilo je situacija kad stvarno sam se tome opirala, čak u jedno vrijeme, doduše vrlo kratko, ja se sjećam da je to bilo vrlo kratko, sam prolazila kroz tu fazu srama, apsolutno sam imala tu fazu kada me je bilo sram svojih roditelja i općenito cijele te situacije da su mi roditelji gluhi. Znala sam biti podvrgnuta izrugivanju druge djece jer su mi roditelji gluhi i to sam znala proći. Jednostavno nekada su ta djeca zaista nemilosrdna i jednostavno zato je važno da podižemo tu razinu općenito svijesti da smo svi različiti i da nismo isti i baš u toj različitosti smo svi tako lijepi jer smo posebni svatko na svoj način.

[00:18:24] **Nadija:** Tako da, da, imala sam te faze ali to je jako brzo prošlo i neke faze sam valjda sama sa sobom, ono kad čovjek zaista nešto mora, onda nekako brže se to tap tap tapi i prođe, i to je to.

[00:18:37] **Laura:** Da, da, idemo dalje.

[00:18:42] **Laura:** Jeste li ikad imali osjećaj da živite u nekom svijetu koji je između dva jezika, između svijeta čujućih i gluhih? Što je sa osjećajem pripadnosti, pripadnošću?

[00:18:54] **Nadija:** Pripadnosti, da.

[00:18:55] **Laura:** Hvala.

[00:18:56] **Nadija:** Pa imala sam... Sad kad me pitate, recimo iz ove perspektive to drukčije doživljam, ja kao dijete sam se zaista osjećala pripadnicom zajednice gluhih, jer sam odrastala, mislim ja sam se družila sa malim CODA-ma drugim mi smo sve one aktivnosti, još pogotovo odrasli smo na moru i sve one aktivnosti ljetne, kupanja, druženja, naši roditelji su se družili zajedno i mi smo u stvari svi zajedno provodili jako puno vremena, tako da ja nisam, nisam imala taj neki jaki osjećaj ili uopće ajmo reći spoznaju da sad tu postoje dva svijeta i sad ja pripadam jednom ili drugom. Jednostavno meni je bilo posve normalno biti dio zajednice gluhih i to je bila moja zajednica, ona koju ja poznajem.

[00:19:57] **Nadija:** Imala sam, doduše moram priznati, imala sam baku i djeda koji nisu živjeli sa nama, živjeli su u drugom gradu, ali su mi oni bili jedna velika podrška sa onog drugog svijeta. Mislim da su oni, osim mojih roditelja, najvažnije dvije osobe u mom životu koje su mi bile podrška, u smislu često su mi govorili to, tvoji roditelji žive u nekom drugom svijetu, znaš to. I ja sam toga bila svjesna. Ali sam se ja osjećala dijelom tog te zajednice i tog života, mislim i te kulture, jel? Ali oni su mi bili taj snažni oslonac, oni su bili ta moja, ajmo reći, sigurna luka, mjesto gdje sam ja mogla isprocesirati sve te izazove s kojima sam se susretala kao dijete gluhih roditelja i općenito u odrastanju sa gluhim roditeljima.

[00:21:11] **Nadija:** Tako da, u stvari, pa evo sada baš kad govorim o tome i ta spoznaja općenito, ja sam znala da su mi oni jako velika podrška i svjesna sam naravno toga, ali onako baš sam srečković. Moram priznati da, bili su divni. Zaista su bili divni i tu su bili kao snažna podrška. Zaista jesu.

[00:21:33] **Laura:** Biste li rekli za sebe da ste kulturološki gluhi? Što to uopće znači? Sad, mnogi će slušatelji vidjeti u našim opisima veliko G kod gluhih pa će se pitati; "otkud taj tipfeler?". Možda da to malo pojasnimo.

[00:21:45] **Nadija:** Da, postoje ti gluhi, odnosno općenito postoje ta dva aspekta ili pogleda na gluhe općenito. Postoje gluhi, odnosno iz tog nekog medicinskog aspekta gleda ih se kao osobe koje imaju neko oštećenje sluha. Je li to možda blago nekakva naglušost, srednje teška, teška naglušost, potpuna gluhoća; gleda se to nekako kroz decibele i tako, to taj neki medicinski pristup. A postoji taj kulturološki pristup i to je to, to je ovo o čemu ja govorim, to je ta zajednica gluhih koja dijeli zajednički jezik, zajedničke... sve te dijelove, te zajednice, odnosno, sve ono čime se oni bave unutar te zajednice.

[00:22:40] **Nadija:** Ja kad sam bila dijete, zaista moji roditelji su bili vrlo aktivni sudionici te zajednice. Gluhih je, u Puli gdje sam ja odrastala, bilo ih je, pa sigurno preko stotinu. Oni su imali, znači sastajali su se svaki tjedan nekoliko puta u svojim prostorijama, to je njima bio klub. Oni su se nalazili u klubu. To je bilo mjesto izrazite važnosti za njih, tamo su razmjenjivali informacije koje su dobivali, odnosno, tada su postojale eventualno novine ili mjesta gdje su se mogli tako informirati usput je bilo vrlo malo. Danas su to društvene mreže i jednostavno danas je nemoguće, skoro pa nemoguće da je informacija učinjena, da ne dođe do osobe.

[00:23:33] **Nadija:** A onda je bilo to, u ono vrijeme kad sam ja bila djete, informaciju dobiti bilo prilično teško. I onda su oni, postojali su ti kanali, recimo ovisno gdje su gluhi radili na radnim mjestima i sl. Onda su neki dobili neke informacije, uglavnom klub je bio glavno mjesto, *the place*, znači, i tu se svašta nešto događalo i ja sam redovito dolazila u klub znači, bila sam dio te zajednice i to je ta zajednica koja se doživljava, koristi svoj jezik, znakovni jezik i oni se osjećaju pripadnicima te zajednice snažnima. Postoje oni drugi gluhi koji imaju oštećenja sluha, međutim oni se ne osjećaju kao pripadnicima te zajednice, nekada to budu i nagluhi ili recimo osobe koje imaju određene ostatke sluha, odnosno dobre, kako bismo mi rekli, dobre ostatke sluha, pa možda koriste neka pomagala i jednostavno nisu imali priliku uopće ući u tu zajednicu, učiti jezik i to su isto gluhi, ali onda ih, onda su ih, ajmo reći, rasporedili na to kulturološki gluh sa veliko G.

[00:24:52] **Nadija:** Znači gluhi koji imaju to veliko G u imenu su gluhi koji se osjećaju izrazito pripadnicima te zajednice, a onda postoje i ostali gluhi koji imaju oštećenje, ali jednostavno nisu unutar zajednice gluhih. Tako da u tom klubu se svašta nešto događalo, različite fešte, maskenbali, ne znam, bile su, evo sad smo se prisjetili, nedavno smo baš razgovarali o tome, o tim noćima, pa je bila Zagrebačka plava noć gdje su gluhi iz bivše Jugoslavije tada, svi su dolazili u Zagreb, znalo se u mjesecu lipnju se slavi Plava noć u Zagrebu i svi su se nalazili tu. Postoje, recimo, postojalo je ljetovalište na otoku Murteru gdje su moji roditelji isto tako kad su bili mladi i to je bilo poznato... Ja bih rekla na prostoru čitave Europe.

[00:25:53] **Nadija:** Gluhi su znali da se ljetuje na Murteru i masa, masa gluhih je znala dolaziti za vrijeme ljeta na Murter. Tamo su se rađale i ljubavi i prirodno je da unutar te zajednice gluhih sa velikog G, bračni partneri budu gluhi jedan i drugi, jednostavno da jako, jako bi bilo rijetko događalo se, ali vrlo rijetko se događalo da je recimo jedan od supružnika čujuća osoba, znači uvijek su se tu, tak i ta događanja su bila bitna, oni su se upoznavali tada, rađale su se mnoge ljubavi na takvim mjestima, Tako da, mislim i moji roditelji su se upoznali u klubu, jel. Moj otac je, ovaj, mama moja je živjela tada u Rijeci, otac je živio u Puli i on je kao mladić, jel, dolazio u Rijeku u klub, jel i tamo su se upoznali tako da su se tako zaljubili i uzeli su se kasnije i hoću reći da je...

[00:26:59] **Nadija:** Ta zajednica, moram priznati, ona i danas postoji, apsolutno postoji, ali malo drukčije izgledala kad sam ja bila dijete. Sva ova tehnološka naša dostignuća utječu, ja mislim na sve aspekte našeg života i općenito svih nas, da, apsolutno tako da ja kad se sjetim tih silnih proslava ili tih zajedničkih izleta ili općenito boravaka u klubu i tih međusobnih druženja... Da, komunikacija sa odraslima, ja sam jako puno komunicirala sa odraslima; jednostavno djeca su uključena, ja sam zaista bila ravnopravni član zajednice

[00:27:40] **Laura:** Baš mi je zanimljivo da ste to spomenuli. Jesmo, baš smo se udaljili u komunikaciji i gluhi i čujući, i ovo što ste rekli da nam fali te međugeneracijske povezanosti. Koliko god ste vi bili možda prerano uključeni u taj svijet odraslih opet ste imali tu snažnu povezanost sa različitim generacijama, pa tako i sa vašim čujućim bakom i djedom koji su na neki način vas oblikovali u osobu koja ste danas.

[00:28:04] **Nadija:** Ja sam stvarno zahvalna, mislim zaista, zaista sam sretna što su mi se tako zvijezde poklopile jer sam imala zaista podršku i kada govorite o toj međugeneracijski, međugeneracijskoj podršci, ona je postojala i u klubu i postojala je među gluhima, velika podrška starijih gluhih i starijih generacija u odnosu na mlađe. Oni su se zaista međusobno puno više družili, jednostavno nije bilo drugog načina, nalazili su se na tom mjestu redovito i jednostavno, ta podrška, mislim da je danas, da se danas nekako dosta to, nekako se odvajamo od tih starijih generacija, kao sad smo dobili ona imena X, Z generacije i tak dalje, pa kao sad nas nešto razdvajaju, "ah ti si ta generacija", meni moji doma isto, djeca mi dođu, "ah vi ta generacija" i ne znam ja, tako da mislim da to, da ta ta mudrost, da, ta mudrost starijih je neprocijenjiva. Mislim da je to neprocijenjivo i nažalost, evo žao mi je stvarno da toga danas možda nema malo, da se to nekako ne vrati ali...

[00:29:26] **Laura:** Baš kad ste spomenuli zajednicu gluhih i kad ste krenuli to objašnjavati, prvo što ste spomenuli bilo je jezik. Kako to da je jezik tako neki značajan stup zajednice? Zašto je bitno da zajednica ima svoj jezik i da ga njeguje, koristi?

[00:29:43] **Nadija:** Pa puno je dobrobiti iz toga. Ja recimo... Ja kao, ajmo reći sada, i promatrač, i onaj koji sudjelujem, i ona koja je odrasla u zajednici gluhih, i ona koja, ne znam, je možda neki promatrač između ova dva svijeta, taj jezik je u stvari njihova poveznica. Imala sam jednu situaciju sad, vrlo nedavno, na jednom prijevodu. Taj jezik spaja, to je nevjerojatno. Bila je jedna situacija, jednu stariju gospođu je zaprimio Crveni križ i gospođa je potpuno gluha i tražili su prevoditelja koji bi razjasnio okolnosti zbog kojih je ona dovedena na to mjesto gdje je bila. Sad, ja sam imala priliku ući u tu prostoriju, naravno bili su tamo i gospođa i gospodin iz policijske uprave i neki ljudi iz Crvenog križa.

[00:31:00] **Nadija:** Svi su oni ušli u tu prostoriju. Nas je bilo osmero, sigurno. Mi smo svi ušli u tu prostoriju, ta starija gospođa, sitna, leži u krevetu i sad ona vidi poznato lice, tu jednu gospođu iz Crvenog križa koja je, očito se pobrinula za nju i sad u redu i sad to je masa nepoznatih ljudi. I ja istupam prema njoj i mahnem joj i kažem da znam znakovni.

[00:31:33] **Nadija:** Ta reakcija. Taj djelić sekunde u kojoj se njezino lice toliko ozarilo, jer se našao netko tko će moći s njom komunicirati, kome će ona moći reći nešto, a da ju razumije. To je jednostavno... Zato radim to što radim. Zato što je taj jezik zaista jedna ogromna poveznica. Našla sam se masu puta u situaciji, pogotovo kao prevoditelj, mislim i kao čovjek daleko od toga, jer sam i dio zajednice gluhih, nekad se i privatno družim sa gluhima. Sjednemo negdje na kavu i tako dalje pa ili odemo negdje na neko događanje ili u kazalište i onda imam priliku vidjeti kako općenito taj čujuć svijet, jer kad ja krenem komunicirati na znakovnom jeziku, onda ljudi misle da sam ja isto tako gluha i onda se svašta nešto u pozadini događa, jel. I uvijek su mi bile zanimljive te situacije kada bih ja znakovala s nekim i onda mi zazvoni telefon, i ja se javim i onda reakcija ljudi oko mene, pogotovo u tramvaju, ono zinu totalno. Da to su mi situacije top, zato nikad ne znate tko vas sluša.

[00:33:00] **Nadija:** I ta, to je snažna poveznica, snažna. Ja sam u tom trenutku recimo, konkretno sa tom gospodinom, znači ona je meni nakon deset minuta

razgovora, ona je rekla "Doći ćeš mi opet, jel da ćeš mi doći opet?". Znači to je ta poveznica, ona... Ona se posve otvorila. Ja sam njoj isto nepoznata osoba, ali samo znam jezik. I ona se potpuno otvorila. Ona je ispričala cijelu svoju situaciju i neke stvari koje su njoj bile teške da ih uopće prizna u tom trenutku. Znam da joj je bilo teško, ali ona je našla, znači došao je netko tko zna znakovni i taj osjećaj povezivanja, masu puta sam se našla u situaciji gdje, recimo, dolazim na neke neugodne prijevode.

[00:33:53] **Nadija:** To su za mene situacije kad vi unaprijed...recimo, dogodila se neka situacija i sad pozvana je, evo sad ću reći primjer jedan; nešto se dogodi u školi. Sad recimo netko iz stručne službe kontaktira roditelja, možda pošalje neki mail, možda roditelj je odgovorio na taj mail, ali taj mail možda nije bio, možda je bio prešturi, možda je bio kratak možda se roditelj nije ni znao javiti povratno i sl. I onda recimo dobije nekakvu informaciju da mora doći u školu na sastanak i sad vi dolazite u jednu situaciju napetu, vrlo napetu. I sad, s obzirom na to da je situacija takva kakva je, napeta, ljudi sa druge strane čujući, ta čujuća sredina, automatski kreće možda sa nekim predrasudama. Znači, masu puta sam se našla u toj situaciji da samo zato što je tu znakovni jezik koji je gluhima, znači koji je konkretno jezik koji koristi ta gluha osoba, znači u tom prijevodu i onome što roditelj kaže na kraju zaista, znači na znakovnom jeziku, jer kad roditelj dođe sam, primjerice, u stručnu službu bez prevoditelja ta komunikacija vam je gluhoj osobi gotovo uvijek znači eventualno 30% razumljiva, to je ništa.

[00:35:29] **Nadija:** Pogotovo ako su neke situacije ozbiljnije. Ako su oni možda pokušali nekako iskomunicirati sa roditeljem, roditelj vjerovatno nije shvatio možda je krivo shvatio, možda je nešto krivo napravio, a da nije uopće svjestan da je krivo napravio zato što ta komunikacija nije bila uspješna. I onda dođe prevoditelj i roditelj se izrazi i napokon kaže ono što misli, ono što ga muči, što ga tišti i vi naočigled, znači, naočigled vidite da te čujuće osobe mijenjaju svoje mišljenje, znači shvaćaju da je došlo do neke, da se dogodilo, znači, došlo je do te komunikacijskog prekida, jel?

[00:36:09] **Nadija:** Znači, u stvari komunikacija prije toga nije bila uopće uspostavljena, a oni su mislili da su možda nešto rekli ili da je roditelj... Znae, našla sam se u toj situaciji stvarno jako puno puta. Kad gluha osoba se može zaista izraziti i reći stvarno ono što joj je na duši i vi vidite da tada čujući tek onda razumiju i shvaćaju u stvari o čemu se radi, koja je cijela pozadina. Tako da to je snažna poveznica.

[00:36:40] **Laura:** Mislim da čujući uzimaju tu moć komunikacije koja je brza, tu pri ruci i sa svima praktički ostvariva, zdravo za gotovo.

[00:36:50] **Nadija:** Apsolutno, apsolutno da i evo ja sam baš nedavno; kako moja mama dođe k meni u Zagreb i tako zna provesti jedno vrijeme pa se vrati opet doma onda bude malo doma pa se vrati k meni. I sad kako mi imamo te svoje prijatelje s kojima zajedno planinarimo, družimo se i slično, moja prijateljica ima svoju mamu koja je starija gospođa. Ona je čak starija od moje mame, ima 80 i nešto godina. I sad ta gospođa je normalno čujuća. I jedna je prilika bila gdje smo se mi svi zajedno družili i bila je tamo i moja mama i ta gospođa i masu naših prijatelja i neka naša

djeca i tak svašta nešto. I sad ta gospođa odnosno prijateljičina mama koja je čujuća se jako potrudila, jako se potrudila. Mislim, to je žalosno da ja to moram tako baš izgovoriti, jer to možda zvuči onako patetično, ali ona se zaista jako potrudila u komunikaciji s mojom mamom. I ta žena je htjela ponovno popiti kavu s mojom mamom.

[00:37:55] **Nadija:** Moja mama je bila skeptična jer zna koliko joj je teško komunicirati sa čujućima i zna koliko joj je teško padne ako naknadno shvati da ju je netko krivo razumio i onda je bila malo skeptična. Međutim, ja sam je nagovorila i otišla je na tu kavu. Došla je doma tako sretna. Ona je rekla ja sam imala prijateljice koje su bile čujuće, ali nekada davno, kad sam ja bila mala djevojčica. Ona u stvari zaista u zajednici gluhih ima jako puno prijateljica, ali nema čujućih prijateljica. Jednostavno, mislim, komunicirati sa mojom mamom kojoj je primarni jezik znakovni jezik, i koja nije artikulirana kako bi trebalo biti po nekim standardima što se tiče oralizma, znači ona koristi svoj glas ona govori, ali čujuća osoba joj možda neće posve razumjeti.

[00:38:58] **Nadija:** I onak, cijela ta situacija ona se zaista mora jako potruditi. Ti gluhi su navikli da se strahovito puno energije troši da bi čujući razumjeli. Koliko oni to rade svaki dan i meni je bilo u toj situaciji drago da je netko drugi koji je čujući, se potrudio tako komunicirati sa mojom mamom. Ona je došla puna dojmova. Meni bilo tako drago, onako tako mi je drago, napokon se našlo neko tko se potrudio. Onak, žena ima preko 80 godina. Da, meni je to bilo top. Tako da...potrudite se.

[00:39:38] **Laura:** Joj, to me baš sad to sjetilo; imali smo ciklus radionica za medicinare koja se zvala "Kako komunicirati s gluhim pacijentima", pa smo govorili o tom cijelom kulturološkom aspektu budući da oni sve gledaju medicinski naravno, a ja sam otvorila to predavanje tako što sam ušla i počela znakovati.

[00:40:01] **Nadija:** Wow, koji efekt je to?

[00:40:03] **Laura:** Pripremljena sam bila od profesorice, sve super. To su bili takvi izrazi lica. Oni su bili šokirani. I sad, ne samo da sam ja došla na znakovnom predstaviti o čemu ćemo mi danas govoriti, što ćemo raditi, kako će to izgledati nego sam ja njih pitala "kako ste?". Gdje ste bili danas, jeste li umorni; ja sam počela dakle baš očekivati od njih nekakav odgovor. I oni su tu bili tako zatečeni da je to...Ja kad sam progovorila konačno svi su bili kao...

[00:40:33] **Nadija:** napokon, jel

[00:40:35] **Laura:** ...i to je ovaj moment koj je doživjela gospodinu u Crvenom križu, olakšanje - evo nekog sad razumijem, sad mogu i onda sam im rekla "ovako se osjećaju gluhe osobe svakodnevno među vama čujućima"...

[00:40:49] **Nadija:** Svakodnevno i zaista stalno moraju prilagođavati. Znači od običnog odlaska u trgovinu ili u pekarnu želim jedan kruh. Mislim zaista su neki... Mislim, moja mama kako je, ono fakat pripadnica zajednice gluhih i ona ima taj snažan identitet i to snažno samopouzdanje. Ona, jednostavno njoj je drago kad ju

neko razumije zaista, ali to joj nije primarno. U smislu da je ona opterećena s time hoće li ju netko razumjeti ako nekome ona kaže, ne znam želim cappuccino, na primjer, u kafiću ili želim pola kruha u trgovini. Ona nije s time opterećena.

[00:41:31] **Nadija:** Ali kako je taj oralizam kod nas toliko jak i nekako postoji to neko mišljenje ako ne govoriš ne vrijediš dovoljno i općenito u zajednici gluhih je taj oralizam, zaista bez obzira na sve još uvijek dosta prisutan i ono duboko je ukorjenjen. Treba će puno vremena da se neke stvari zaista promjene, jer ima, čovječe, koji reaguju, ali ja nisam nikada čuo, on je gluhonijem ili gluhonijema, ja kažem da “ne, gospođa je gluha” i onda, “...ali ja nisam nikada čuo”, ne znam, “da je pustila glas ili slično” znači...

[00:42:14] **Nadija:** To je ta isto terminologija oko, ja sam svjesna toga da sam ja zagovarač prava gluhih i zbog posla koji radim i općenito zbog mog podrijetla, zbog mjesta iz kojeg dolazim, ta terminologija gluhonijem, ona je jako, jako, još uvijek jako prisutna u medicini. I dalje se piše da je osoba gluhonijema, što je u stvari, ta terminologija je netočna i gluhi se zbog te terminologije osjećaju, ajmo reći, povrijeđeno i uvrijeđeno. Prije bih rekla uvrijeđeno, jer većina gluhih, možda 1% populacije gluhih, to je zaista jedan minimalan broj, ako, ako je 1%, da su zaista gluhonijemi. Jer gluhima u stvari taj njihov govorni aparat je potpuno ispravan. Zdravi, oni mogu proizvoditi glasove, zvukove i sve što treba, samo što u govori nisu artikulirani možda neki, nisu artikulirani dovoljno i jasni čujućoj zajednici, okej. Ali ima gluhih koji jednostavno odabiru ne puštati glas i koristiti isključivo znakovni jezik i ne žele u nijednom trenutku pustiti glas ni kada su u zajednici čujućih. To je njihov odabir i to treba poštivati i to ih ne čini gluhonijemima, nego samo gluhima. Jer njihov govorni aparat, što se tiče te terminologije, mislim da treba poštivati izbor svakoga, pa tako i gluhih.

[00:43:52] **Laura:** Apsolutno.

[00:43:53] **Nadija:** Pravo na izbor jezika, pravo na izbor svega toga, tako da...

[00:43:59] **Laura:** Sad, prije nego što vas krenem malo ispitivati o vašem poslu, koji zvuči jako zanimljivo i dinamično, htjela bih da razjasnimo zašto hrvatski znakovni jezik nije direktan prijevod hrvatskog govornog odnosno nije nastao prevođenjem govornog da je svakoj riječi pridružen neki znak. Kako to da je znakovni jezik prirodan jezik, ima svoju neku gramatiku i strukturu?

[00:44:26] **Nadija:** Sve ja to znam kako to u pravilima treba izgledati i ja apsolutno znam da je hrvatski znakovni jezik pravi jezik koji ima svoju gramatičku strukturu i svoja gramatička pravila i neovisan je o hrvatskom govornom jeziku. Zašto on se ne veže na hrvatski govorni jezik, odnosno kad vi govorite hrvatskim jezikom, znači ne proizvodite znakove koji slijede rečenicu hrvatskog jezika, već producirate, odnosno pokazujete, znakujete prema pravilima znakovnog jezika. I sad to postaje puno jasnije kada vi, ja sam imala priliku raditi sa jednom djevojčicom koja je gluha, nema nikakvo pomagalo, samo je gluha, i onda sam imala prilike raditi s njom recimo neke stvari jedan na jedan, pogotovo zato što sam neko vrijeme radila i u školi i slično.

Znači način na koji gluhe osobe općenito spoznaju svijet su vrlo vizualne, znači oni se oslanjaju na sve ono što je vizualno.

[00:45:40] **Nadija:** Da bi oni u znakovnom jeziku dobili jednaku informaciju kao što mi dobivamo u govornom jeziku, ta struktura u rečenici, ajmo reći tako pojednostavljeno, ili red riječi u rečenici, ili pojedini znak koji ćete vi upotrijebiti u određenoj rečenici mora imati svoja pravila. Jer ako se vi držite, ako netko koristi znak, znak, znak koji prati rečenicu govornog jezika, gluhoj osobi neće biti informacija posve jasna. Tako da su to dva razdvojena jezika koja, i svaki ima svoja pravila i zato kažu, mislim znakovni jezik se uči kao bilo koji drugi strani jezik. Vi njega ne možete naučiti za 20 sati ili za... 50 sati ili za 100 sati, za 150 sati, to je sve nedovoljno. Znači vi, jednako kao što učite neki drugi strani jezik, tako se uči i znakovni jezik.

[00:46:46] **Nadija:** Naravno to je hrvatski znakovni jezik pa je ne znam, slovenski znakovni jezik pa je njemački znakovni jezik. Interesantno, mislim znakovni jezik je nastao iz zajednice gluhih. Vi imate, recimo mi imamo engleski govorni jezik, ali ako se sretno Britanac koji je gluhi i Amerikanac koji je gluhi, oni se neće razumjeti jer svako koristi svoj znakovni jezik. Ovaj koristi američki znakovni jezik, ovaj britanski znakovni jezik, što znači da je jezik nastao iz zajednice i njih dvojica se neće razumjeti, što je najzanimljivije. Da, neovisan je o govornom jeziku i bogat je, ima ih preko dvjestotinjak općenito u svijetu i jednako kao i govornih jezika. Često znaju komentirati čujući i to je u stvari jedna od najvećih predrasuda koje postoje da je znakovni jezik univerzalan, nije, nastao je iz zajednice gluhih na određenom području gdje oni žive i to je to.

[00:47:49] **Laura:** Baš mi je... To je bilo jako zanimljivo jer razgovarala sam o tome i sa našim drugim gostom, Oliver Lušić, koji je naš kapetan repke rukometne gluhih i baš na tim edukacijama bi me uvijek pitali kao "pa zašto ne smisle taj jedan znakovni jezik, onda svi mogu gluhi u svijetu komunicirati s tim jednim jezikom".

[00:48:08] **Laura:** I onda govorim, naravno taknut ćemo se i gestuna i sve to, ali govorim u smislu "da li biste se vi odrekli svog jezika da biste učili tamo neki univerzalni engleski i morate ga do kraja života koristiti". I baš sam s Oliverom govorila u tom trenutku, na prvu mi kažu kao "da". Ja kažem, "okej, to znači da gubiš apsolutno sve što se za taj jezik veže. I umjetnost, i književnost, i psovku na kraju dana".

[00:48:37] **Nadija:** Apsolutno!

[00:48:39] **Laura:** Ima li većeg gušta nego psovat na svom materinskom jeziku. Nema! I onda se zapitaju, onda im je jasnije. Ali baš mi je zanimljivo kad ste govorili ove primjere američko-kanadskog, a gdje su dijalekti?

[00:48:51] **Nadija:** Ajoj ima ih! Fakat ih ima.

[00:48:56] **Laura:** Kad govorim sa svojim prijateljima koji nisu naše struke pa nemaju takav doticaj, onako baš me zanima kako misliš dijalekti? Što se mogu naglasci vidjeti u znakovanju? Pa da!

[00:49:05] **Nadija:** Postoje, znači dijalekti u znakovnom jeziku bi bili znakovi koji se recimo koriste na određenom području. Što bi reklo, recimo moja mama... je završila Slavu Raškaj, osnovnu školu tu u Zagrebu i ona je u stvari sa 7 godina kad je krenula u školu, u školi usvojila jezik. Znači, to je prvo što je usvojila, a tek onda je kasnije počela učiti sve ono drugo. I to je isto dokaz koliko njih taj jezik povezuje. Znači, oni su nekada naravno je postojala, odnosno postoji i danas, ali danas Slava Raškaj, škola u Nazorovoj više nije ono što je nekada bila. Slava Raškaj i školu u Nazorovoj i na Ilici su pohađala isključivo gluha djeca i djeca su dolazila sa područja cijele bivše Jugoslavije i škola i čak je bio i smještaj: znači tu su bili i domski kapaciteti, odnosno djeca su bila smještena u domu. Moja mama je bila sretnica, ona je živjela kod svoje bake, ali i onda je odrasla tu, odnosno u Zagrebu, usvojila je jezik i onda se preselila igrom slučaja u Pulu i tamo godinama, sad već evo, bit će 50 godina kako živi na području Pule, a u Puli i općenito u Istri ima jako puno...I bilo je, doduše, nekada prije kad je moja mama bila puno mlađa, kad se tek doselila, bilo je jako puno gluhih koji su bili talijani.

[00:50:37] **Nadija:** I onda se na tom području malo isprepleo taj talijanski znakovni jezik i hrvatski znakovni jezik. I onda su nastali neki znakovi koji su jednostavno tipični samo za to područje. Tako da moja mama pokazuje neke znakove u odnosu na Zagrepčane malo drukčije, neke, naravno da se razumiju, isto kao što ja kažem ne znam, mi kažemo ovdje "što", a ja doma, moji kažu u Istri "ča". Ali kad, dobro neko će reći baš istrijski da se ne razumije, ali može se razumjeti, tolike razlike nisu u znakovnom jeziku oni se svi međusobno naravno razumiju, ali postoje ti neki znakovi koji su malo drukčiji, to je u stvari dijalekt. I zaista na području Istre, recimo, i svi gluhi koriste takve te znakove za pojedine riječi.

[00:51:33] **Laura:** Jako mi je zanimljivo to sad kad govorimo o tim razlikama u dijalektima. I ranije ste spomenuli, baš mi to stoji ovdje negdje, "moj tata je koristio pravi znakovni jezik". Što je sa tim generacijskim razlikama u jeziku? Što znači pravi znakovni?

[00:51:49] **Nadija:** Da pravi, što znači pravi. To znači ovako, što se događa sada, mislim, to je jednostavno činjenica, zbog svijeta u kojem živimo, događaju se zaista velike promjene, a sad ću vam reći koje promjene. Znači, moj tata je koristio hrvatski znakovni jezik sa strukturom, sa gramatikom, potpuno ispravan, što bih ja rekla točan. Danas zbog utjecaja, znači, ono što su meni moji roditelji usadili, odnosno ono što ja imam kao prvi jezik je hrvatski znakovni jezik i ta struktura i gramatika i pravila i sve drugo. Znači, to je tako. Međutim danas, pod utjecajem društvenih mreža i mladi koji su, igrom slučaja više ne ide se, recimo, danas više mladi ne idu u školu Slavu Raškaj nego gluhi su mladi, idu, uključeni su u redovne sustave, imaju mogućnost se obrazovati puno kvalitetnije, da se razumijemo u odnosu recimo na generacije mojih roditelja gdje je to obrazovanje bilo vrlo nisko, bih ja rekla.

[00:53:01] **Nadija:** Danas se mladi puno kvalitetnije obrazuju jer imaju prilike ići u redovan sustav. Neki imaju pomagala, neki imaju pužnice, neki koriste znakovni jezik i imaju stručne komunikacijske posrednike u nastavi i obrazuju se na takav način. Ali što se tiče i što se onda događa...nisu dovoljno u kontaktu, nema tog međugeneracijskog prijenosa, znači to se nekako razvodnilo, društvene mreže i sad se recimo događa dosta često da kako imamo društvene mreže i na društvenim mrežama zaista, mislim, ja pratim masu gluhih ljudi iz različitih država svijeta i svi su ti mladi pod utjecajem drugih znakovnih jezika te međunarodne znakovne komunikacije; to isto mogu objasniti što je.

[00:54:08] **Nadija:** I onda se neke stvari malo u jeziku mijenjaju. A i mladi kako su uključeni u redovne sustave, jer primarno gluhi... Preko 90% gluhih osoba dolazi iz čujućih obitelji. Dosta se forsira to usvajanje hrvatskog jezika i onda tu dolazi do toga da se koristi ta znakovana, odnosno da se, to je simultano znakovno oralna komunikacija, odnosno da se prati hrvatski jezik, struktura hrvatskog jezika i proizvode se znakovi.

[00:54:48] **Nadija:** Znači, to je nešto što...Znači to je nešto što definitivno nije hrvatski znakovni jezik i nije taj pravi... To što sam ja rekla da je moj tata koristio, taj pravi znakovni jezik. Sa svim svojim pravilima i gramatičkom strukturom onakva kakva treba biti, što čini pravi hrvatski znakovni jezik. Tako da tu ima jako puno utjecaja. Onda se recimo neki znakovi koriste iz nekih drugih komunikacija, iz nekih drugih jezika se preuzimaju. Ja znam da je, mislim, jezik je živ on se mijenja, apsolutno da. Mislim tu jednostavno nemamo mi utjecaja na to. I mi "lajkamo" i "šeramo" i ne znam ni ja što koje riječi sve upotrebljavamo koje nisu hrvatske, jel? Ali... ali da, sve to ima dosta velikog utjecaja. Ja imam dojam da je sve manje i manje tih gluhih sa velikog G koji koriste taj pravi odnosno hrvatski znakovni jezik.

[00:55:56] **Laura:** Sad, imajući na umu sve što ste nam sad ispričali o hrvatskom znakovnom jeziku i kako to nije ono znak, znak, znak, ja se sad pitam; kako vi radite svoj posao kad prevodite nešto uživo u trenutku? Kako to izgleda? Što se vama događa u glavi? Kako uspijete na vrijeme prevesti? Kako prevodite te strukture iz jednog jezika u drugi?

[00:56:24] **Nadija:** Ja bih rekla da imam iste izazove kao i bilo koji drugi prevoditelj koji prevodi s jednog jezika na drugi. Bez obzira je li to prevoditelj koji prevodi s hrvatskog na engleski, s njemačkog na kineski ili ne znam ni ja kako, isto je u pravilu vi morate prevoditi u duhu jezika, odnosno informacije moraju biti na jeziku pravom, tom modalitetu tog jezika i da informacija bude jasna. Bude puno izazova, apsolutno. Najradije, ja mislim da to će svaki prevoditelj reći, najradije i najbolje se osjećam kada prevodim normalan ljudski govor. Tu jednostavno nemam problema s time bez obzira koja tematika, bez obzira gdje se nalazim, jesam li na televiziji, jesam li, ne znam na nekoj konferenciji, ili sam u ordinaciji kod liječnika sa gluhom osobom, ili negdje u obrazovnom sustavu, ili negdje na, ne znam, na nekom fakultetu na nekom predavanju, nebitno je.

[00:57:25] **Nadija:** Dok god imate taj prirodan ljudski govor, nemam problem s time. Definitivno mi je veliki izazov prevoditi kad netko čita. Eto, to je nešto što je za mene

ogroman izazov i ne znam naravno, mogli bismo analizirati različite situacije, ali to su vještine prevođenja koje se jednostavno moraju oštритi, brusiti staln, tako da.

[00:57:57] **Laura:** Što vam je onda izazovnije u smislu prevođenja nekakvih formalnih trenutaka, to je televizija, neki sastanci, kongresi ili ove osobne situacije, kao što su razgovori u obitelji gdje ima dosta tih emocionalnih situacija?

[00:58:12] **Nadija:** Pa, ovisno o situaciji, iskreno bih rekla, ovisno o situaciji, uvijek nekako... Imam dojam jer mi ne prevodimo samo sa hrvatskog govornog jezika na znakovni jezik, mi prevodimo i sa znakovnog jezika na hrvatski jezik. Kad imate, opet ću reći prave govornike, kad imate prave...Odnosno govornike koji koriste hrvatski znakovni jezik i pogotovo ako su nekakva, recimo, predavanja na nekim konferencijama gdje je gluha osoba na primjer predavač.

[00:58:52] **Nadija:** I kad vi iz tog bogatog modaliteta na znakovnom jeziku trebate prevesti nešto suvislo na hrvatski znakovni jezik, to zaista zna nekada biti vrlo izazovno jer osoba može pokazati tri znaka. Meni za to treba tri rečenice na hrvatskom jeziku i zaista to mi je recimo jedan od najboljih primjera; ja, definitivno je izazovno mijenjati, mislim, prevoditi se jednog jezika na drugi. Vi imate i drugi modalitet i način uopćenito, to je 3D ja koristim, ne koristim, ali svejedno, ok, to je prijevod ali super mi je taj primjer kad zaista osoba koja je predavač, izrazito zanimljiv. I sad on tri znaka pokaže, a ja zaista moram tri rečenice ispričati. Odnosno, to je prijevod od tri rečenice na hrvatskom. Zato kažemo da su jednostavno, nevezani su. To je jezik za sebe i nema veze sa govornim jezikom. Tako da, te mi situacije znaju biti jako izazovne. Televizija. Tamo se, obično je to možda dnevnik, ja sam konkretno puno više na misi, tu isto zna biti jako puno izazovnih situacija u smislu...

[01:00:18] **Nadija:** Prenesenih značenja i slično, što mora biti prevedeno u duhu jezika, pa to može biti izrazito izazovno. Televizija kao televizija je jako puno govornika. Recimo, ja nisam smatrala to, odnosno nisam toga bila svjesna. Imali smo jednu raspravu mi kolege koji radimo na televiziji, onda smo tako malo dijelili svoje iskustva, razmjenjivali te nekakve prijevodne situacije u kojima, u kojima se nađemo dok prevodimo recimo dnevnik na televiziji. I onda je bilo recimo komentar jedne kolegice rekla: "Joj, kad meni se krenu mijenjati govornici, a onda kad mi dođe neko s dijalektom, ja se skamenim". Da, to stvarno zna biti jako, jako izazovno i kroz recimo jednu emisiju dnevnika od 50 minuta, druga je stvar kad vi imate dva govornika koji govore cijelo vrijeme, vi se naučite na njihov ton glasa, na njihov način izgovaranja određenih riječi, ali u dnevniku se zna potpuno promijeniti i po 50 različitih govornika, tako da ta situacija je vrlo stresna i zna biti vrlo, vrlo zahtjevna, to apsolutno.

[01:01:23] **Nadija:** A onda ove druge situacije emocionalne, nekako zadržati tu razinu profesionalnosti i nekakvog etičkog okvira, gdje ste vi samo posrednik u komunikaciji, odnosno prevoditelj jeste, ali ipak vi posređujete u komunikaciji između dvije osobe, odnosno nekada... Kako bih rekla, vi u stvari ne smijete u niti jednom trenutku utjecati na bilo kojeg govornika. Nekada to zaista zna biti vrlo izazovno. Zaista zna, ali hvala Bogu pa imam kolege s kojima taj dio mogu isprocesuirati, mogu izanalizirati, mogu tražiti mišljenje, podršku, jer nekad i mi posrnemo u poslu.

Nekada ja, izađem nekada sa prijevoda i onda razmišljam o tome jesam li možda neke stvari mogla drukčije ili možda sam mogla nekako...

[01:02:34] **Nadija:** U nekoj situaciji sam možda mogla nešto ovako ili onako, apsolutno analiziram, konstantno analiziram sebe, ali evo srećom imam kolege s kojima to mogu isprocesuirati, izanalizirati pa tako onda sve to nekako bude lakše kad čovjek malo posrne u poslu, apsolutno.

[01:02:53] **Laura:** Jeste li ste ikad našli u situaciji da, prevodite, da ste, odnosno da ste posrednik, i...da znate da se gluhoj osobi daju neke netočne ili polovične informacije, pogotovo recimo ako govorimo o kontekstu prava, ostvarivanje nekih prava, a vi sad prevodite i znate da tu ima još nešto ili bi trebalo još nešto reći, pružiti toj gluhoj osobi te neke informacije. Morate li se držati isključivo tog što je rečeno i prevesti samo to?

[01:03:24] **Nadija:** Da, mi u etičkom kodeksu imamo jedno načelo, nikada ne naštetiti korisniku, odnosno nikada ne naštetiti gluhoj osobi. I da, našla sam se više puta u takvoj poziciji gdje sam ja imala više informacije od sugovornika. I jednostavno zbog posla koji radim sam imala više informacija. I nekako sam to suptilno dala do znanja i gluhoj osobi i čujućoj. Jer ja ne prevodim samo gluhoj osobi, ja prevodim i čujućoj osobi. Znači, njima su jednostavno, i jednom i drugom sam prevoditelj. I nekako našla sam način, nekako suptilno, a iskustvo neke stvari jednostavno nas malo izbrusi, našla sam jednostavno suptilno način kako da dam čujućoj osobi do znanja da ipak možda nisu informacije točne, odnosno polovične su, a onda u isto vrijeme sam dala do znanja gluhoj osobi da se možda mora malo, malo više založiti za sebe i za svoja prava.

[01:04:31] **Nadija:** Tako da, bude izazovno u svakom slučaju, apsolutno, ali uvijek mi je znači, to je ono prvo i osnovno, nikada ne napraviti štetu svom korisniku, odnosno gluhoj osobi. Jer oni su jednostavno zbog xy razloga, da sad ne nabrajam, ali jednostavno uvijek su zbog te komunikacijske barijere primarno i zbog pristupa informacijama općenito, uvijek su u nekom manjem, podređenom položaju i statusu u odnosu na čujuće osobe. Jer koliko mi samo informacija dobijemo usput. A da nismo uopće htjeli čuti te informacije i saznati

[01:05:15] **Laura:** Baš sam imala jedan primjer sad za vas. Kako ste spomenuli da ste radili u školi, imali smo jednu, neku debatu na faksu. Jednostavno je došla ta ideja to...usput prikupljanja tih informacija i sl. Onda se umelo i pitanje etike u prevođenju i sl. Bilo je situacija, što ako sjedi gluho dijete, ima svog posrednika prevoditelja i ostali su čujuć i učiteljica izađe iz razreda dok se piše ispit, nešto na brzinu obaviti, neko se zadere, "B je točan odgovor".

[01:05:48] **Nadija:** Prevedem, u tom slučaju prevedem

[01:05:50] **Laura:** Mi smo se isto zalagali za to, mislim da je to apsolutno opravdano u tom trenutku.

[01:05:54] **Nadija:** Imala sam situacije, recimo, kada dijete kaže točan odgovor učiteljica se okrene i kaže: “Da niste to preveli.”. Ne prevedem da, da. Da, zato što gluho dijete, u odnosu na druge, ima jednaka prava kao i bilo tko drugi.

[01:06:11] **Laura:** Puna su nam usta te inkluzije, koristimo je kao neki ono *buzzword* i slično, a zapravo kad su ovakve situacije u pitanju nisam sigurna da baš znamo što to podrazumijeva.

[01:06:20] **Nadija:** Da da. Za to tipa “nemojte to sad prevoditi”, na tu sam situaciju i jako puno naišla puta i u pravilu uvijek zanemarim čujuću osobu. U tom slučaju zanemarim i nastavljam prijevod. Jedino ako baš osoba preburno reagira onda zastavljam prijevod. To je u slučaju, kad je tako, kad smo recimo negdje nasamo, čak je bilo situacija i u sudnici. U takvoj situaciji znam da su mi kolege isto govorile, onako tipa sudac ili sutkinja kaže: “Nemojte to sada prevoditi.”

[01:06:58] **Nadija:** Mislim, da. I to vam je to. Jednostavno po... Prirodno su nekako gluhi u podređenom položaju u odnosu na čujuće i to je jednostavno nažalost tako.

[01:07:13] **Laura:** Baš me sad navodite i na moje iduće pitanja, a to je da se malo dotaknemo te inkluzije društvenog konteksta danas. Kako biste vi opisali položaj gluhih osoba danas u društvu? Je li ta pristupačnost stvarno napredovala ili smo više počeli govoriti o tome, a možda u praksi nije baš zaživjelo. Gdje zapinjemo?

[01:07:36] **Nadija:** Pa ja bih rekla da se podiže ta razina svijesti, apsolutno, i nekako primijetila sam recimo dosta kroz te europske projekte ili ono kako su krenuli ti projekti, onda postoje dosta tih projekata za koje se traži ipak da bude pristupačno i za gluhe i nagluhe, što je onako super. Mislim da je to nekako, ja bih rekla da je to pristupačnost koja je krenula na samom početku. I onda nekako se podiže ta razina svijesti. sve više i više gluhi istupaju u javnost i pričaju o svojim pravima, o svim tim pravima koja im se krše svakodnevno.

[01:08:19] **Nadija:** I apsolutno je situacija puno bolja u odnosu na vrijeme kada su moji roditelji recimo bili radno sposobni. Ajmo reći u...to prije, ne znam, recimo 20, 30, 40 godina. Situacija se mijenja, apsolutno da, i ide na bolje, ali vrlo, vrlo, vrlo sporim korakom. Znači to ide jako sporo. Da ne bi sad ispalo da ja sada navodim, ali recimo ovako. Imate recimo dječji program sad, nekakvu dječju emisiju koja je... pristupačna za gluhe i nagluhe. Emisija je za uzrast djece od, ne znam, 0 do 3 ili da, od 3 do 5. Evo, imate možda nije od 0 do 3, ali od 3 do 5 je sigurno. I ona je titlovana. Dječja emisija koja je titlovana za uzrast od 3 do 5 godina i to se zove “pristupačno” za gluhu i nagluhu djecu.

[01:09:26] **Nadija:** Tako da ima jako puno apsurdna, zaista.

[01:09:34] **Laura:** Ima jako puno što radi da bi se zadovoljila na papiru neka kućica tamo.

[01:09:37] **Nadija:** Da bi se zadovoljila forma, još uvijek se to i te kako događa. Sad je od lipnja krenuo, stupio na snagu Zakon o pristupačnosti, koji u biti zahtijeva da sve informacije, sve službene stranice, sve stranice institucija moraju imati informacije prilagođene za gluhe i nagluhe osobe, što uključuje i videomaterijal, odnosno prijevod na hrvatski znakovni jezik uz titl. Jer ne znaju svi gluhi znakovni jezik, ali imate gluhih koji ne znaju dobro ni hrvatski ni znakovni jezik. Na primjer, ima ih dosta koji nisu dobri; ako su krenuli, recimo, sa, ako je obitelj, recimo, rođeni su u obitelji čujućih, onda obitelj kreće jako, znači isključivo se bazira na učenje hrvatskog jezika, koji je u stvari vrlo, gluhom djetetu je jako, jako teško usvajati hrvatski govorni jezik zato što je vizualno.

[01:10:38] **Nadija:** Mislim, zbog oštećenja sluha je primarno vizualno. I onda je to učenje hrvatskog jezika, recimo, se nametne, isključivo se baziraju na učenju hrvatskog jezika i onda je dijete, bez obzira što uči hrvatski jezik, stalno kaska za svojim vršnjacima i nikad ne dosegne tu razinu pismenosti kao recimo vi ili ja, jel, kao čujuće osobe, a onda u nekom periodu svog života uđu u zajednicu gluhih i počnu učiti znakovni jezik, ali nikada ne ovladaju njime onako kako bi ovladali da su izloženi njemu u onoj najranijoj dobi prirodno, jel. I onda vam ne znaju ni jedno ni drugo. U potpunosti, jel. Onda recimo takva prilagodba je najoptimalnija kad imate video prijevod sa hrvatskim znakovnim jezikom i titl.

[01:11:34] **Nadija:** Onda je to prijevod u biti prilagođen svim osobama jer... Sada jako puno govorimo o tom univerzalnom dizajnu. To mogu koristiti i starije osobe koje slabije čuju, osobe koje, mislim nije to samo isključivo za gluhe i nagluhe osobe, tako da... Da, podižemo razinu svijesti, apsolutno.

[01:11:59] **Laura:** Jako mi je drago da je donešeno zakon o pristupačnosti sad naravno dok to uđe u praksu, dok se kreće zaista poštovat, mislim to će imati efekta ne samo za gluhe, već kao što ste rekli i za strane govornike, bit će jednostavan jezik za... osobe koje imaju disleksiju i slično, čime će zaista imati velik utjecaj. Mislim da nismo svjesni koliko je ključna ta pristupačnost informacija, da je nekako prvi put sam vidjela da neki moji prijatelji koji nisu ove struke, počinju dijeliti tako neke objave kad su bili izbori, pa je bila sad ova zadnja akcija pravo na informaciju.

[01:12:37] **Laura:** Znači, da biste sudjelovali u izborima i donijeli informiranu odluku, vi morate imati puno pravo na informaciju. Ne ono polovično, što smo govorili, već zaista da imate uopće pristup i to je ta pristupačnost u punom smislu toga. I tu su se nekako počele otvarati...

[01:12:55] **Nadija:** Ja bih rekla da podižemo tu razinu svijesti, apsolutno se radi na tom i sve se više o tome priča i govori, ja to mislim bez daljnjega, ali još puno, puno stvari moramo odraditi.

[01:13:07] **Laura:** Definitivno, ovo je tek početak, da. Za kraj možda, nakon što, evo već smo jako puno toga pokrenuli, ja bih rekla, a još smo na vrhu; mogli bi satima pričati. Što bi nekako bilo, po vašem mišljenju, najvažnije da čujućí ljudi razumiju o gluhoći i o znakovnom jeziku? Tako za kraj neka porukica.

[01:13:29] **Nadija:** Pa što se tiče gluhoće, nije nikakav bauk. I ja bih rekla da čujuća zajednica, ne treba žaliti gluhe. To je ono kad krenete, mislim da je to svaka osoba s invaliditetom, da joj je to najgore. U smislu sad ti mene žališ, jel. Znači nije nikakav bauk. Roditelji dobiju gluho dijete, ja znam da je to... Da je to veliki šok, apsolutno, ali to nije ništa strašno. Uz pravilnu podršku i uz jezik koji je tako prirodan zajednici gluhih odnosno svakog gluhoj osobi koja je vizualna, dijete može, gluho dijete može postići i doći na razine po kojima možda neki ljudi bi samo sanjali, evo. Ja bih to rekla.

[01:14:27] **Nadija:** I, općenito, znakovni jezik ljudi ono obično reagiraju, ono, "aaa, kako je to lijepo, ja bih to htio učiti, pa ja to znam, znam, mi smo učili abecedu". Pa, abeceda nije jezik, je sredstvo, pomoćno sredstvo, odnosno jedan dio hrvatskog znakovnog jezika, ali abeceda kao abeceda nije jezik, ali...Evo odvažite se, ima toliko tečaja, toliko se...pogotovo, organizacije gluhih organiziraju različite tečajeve, poduke, radionice znakovnog jezika, pa...Evo, uključite se, krenite, uđite u kulturu, uđite u zajednicu gluhih, malo da se spoznate, upoznate nekog, potrudite se u komunikaciji s nekom gluhom osobom. Da, gluhoća nije bauk.

[01:15:21] **Laura:** Baš lijepo i baš bih i ja isto htjela potaknuti za taj znakovni jezik. Ja znam kad smo mi tek došli na prvi sat i odmah je profesorica Milković rekla: "Nema govora. Htjet ćete progovoriti na lakat, ali neću vam dozvoliti." I točno je tako i bilo. "Obećajem vam samo krv, znoj i suze", nema druge. Ali je to najbolji način, najefikasniji da vi zapravo učite taj jezik ako ste stalno baš uronjeni. I u tom trenutku sam shvatila što biti, što znači biti frustriran u komunikaciji.

[01:15:54] **Laura:** Nema bolje škola od toga.

[01:15:57] **Nadija:** Apsolutno.

[01:15:57] **Laura:** Ali je bilo prekrasno i zaista smo, evo, od onog na početku gdje pokušavaš koristiti tu dvoručnu abecedu, bar nešto da probaš, se sporazumjeti, do držanja seminara na kraju dana. Baš se vidi jedan napredak i shvatite tu složenost i tu ljepotu te složenosti tog jezika i koliko je taj jezik cjelovit. I baš kad ste rekli ovaj primjer, "on znakuje tri znaka, a meni treba tri godine da ja to prevedem".

[01:16:24] **Nadija:** Da, apsolutno. To je bogatstvo jezika. I kad mi neko kaže, "ali znakovni je jezik je siromašan". Ne, nije, toliko je bogat! Tri znaka kaže pet rečenica, pet znakova je evo četiri rečenice. Onak baš...

[01:16:39] **Laura:** Tako da dođite na tečaj i sami se uvjerite. I muke i ljepote znakovnog jezika. Joj, Nadija, hvala vam od srca. Baš mi je bila draga ova epizoda. Vjerujem da su naši slušatelji jako puno toga novog naučili ili barem čuli neke ovako tople, neke malo teže, neke baš smiješne priče koje ste podijelili s nama, tako da bio mi je gušt.

[01:17:01] **Nadija:** Pa hvala vama na pozivu. Ja inače javno nastupam samo kad prevodim, vrlo rijetko ovako baš da pričam privatno, tako da sam vam odmah u

početku rekla da me jaka trema pere, ali baš sam se lijepo opustila, bilo mi je... baš lijepo s vama i rado sam podijelila neke stvari.

[01:17:19] **Laura:** Baš mi je drago. Evo, hvala i našim slušateljima. Mi se slušamo ponovno u idućoj epizodi.

[01:17:26] **Laura:** Ja sam Laura, slušali ste DijaLOG.